

E 143/18/9.

ÚJSZÖVETSÉGI FÜZETEK

SZERKESZTI ÉS KIADJA: Dr. ERDŐS KÁROLY
EGYETEMI NY. R. TANÁR. DEBRECEN, EGYETEM

I. 383/1942 *lha*

9. FÜZET

1942

TARTALOM: Pál apostol római levele 12. részének értelmezése. 1—14.

Pál apostol római levele 12. részének értelmezése

— Intelmek, elvek, kötelességek —

BEVEZETÉSÜL

Origenes keleti egyházi atya (185—254) a római levélhez írott, de csakis Rufinus fordításában latin nyelven ismert kommentárjában (Opp. ed. *de la Rue*, T. IV. ad. 16, 24) megemlítette azt az egyébiránt Tertullianus (160—220) adversus Marcionem vitairatában szintén közölt tényt, hogy tudniillik Marcion gnosztikus eretnek 140 táján a római levél 15. és 16. részét megcsonkította, illetve egyes tételeit (p. o. 16, 25—27) törölte. Ezen a nyomon a későbbi kritika, kiváltképpen Semler óta (mh. 1791), sokféle kifogást emelt általában a levél szövegének épsége és hitelessége ellen. Az idevonatkozó tömérdek hypothesis kellő megrostálása után arra az eredményre jutottam, hogy Pál római levele második felének (12, 1—16, 27) szövegébe nincsenek más levélbeli részletek beillesztve, mint ahogy Semler, Eichhorn, Reuss, Renan, Sabatier, Schultz és mások gondolták; továbbá, hogy az a nézet sem felel meg a valóságnak, mintha ebből a felerészből csak néhány mondatot írt volna Pál, a többi pedig kölcsönzött betoldás volna, ahogy Scholten, Lucht, Volckmar és nézettársaik hangoztatták, még kevésbé indokolt az az álláspont, amelyen a tübingeni negatív kritika e levél egész gyakorlati részének Páltól eredő szerzőségét elvitatni iparkodott. Sőt ellenkezőleg a tényállás az, hogy az egész római levél elejétől végig a Pál apostol szövegezésében reánk szállott egységes, szerves, kapcsolatos műremek, amint ezt Tholuck, Meyer, Hofmann, Godet, Weiss B. és a többi pozitív szövegkritikus és kommentátor bizonyította.

A levél két fő alkotórészét összekötő *ev* jelzi a levél egységét, vagyis azt, hogy az 1, 16-tól 11, 36-ig olvasható fejtegetések és

Ara 40 fillér.

a 12, 1-től végig terjedő részletek kapcsolatosan következnek egymásután. Ötletes elgondolással osztotta be az intelmi és elvi részleteket három csoportba Melanchthon (annotationes in epist. ad Rom. 1522. commentarii in epist. ad Rom. 1540), mintha Pál a 12. részben az ethika, a 13. részben a politika és a 14—15, 13-ban a hieratika körébe tartozó tételeket akarta volna megvilágítani. Volckmar szerint a 12. r. általános, a 13. r. a zsidókeresztyén, a 14. r. pedig a pogánykeresztyén irányzatra vonatkoztatható intelmeket tartalmazza. Ezek és több más hasonló, régebbi és újabb egyéni beosztások Pál apostolnak még eszeágában sem fordultak meg, mivel ő sohasem sablonszerűleg, hanem mindig a gyülekezetek lelki és erkölcsi szükségleteihez mérten írta meg gyakorlati intelmeit. Ehhezképest az előző tizenegy rész logikus fejtegetéseihez csatlakozva, a következő 12. rész 1. és 2. versében kifejezett elv alapján lerakosgatja a keresztyéni életközösség egyes főbb elemeit, de nem úgy, mint rendszert, hanem mint életszabályt, intelmek alakjában, elvek, megállapítások, köteleességek meghatározásában, ahogy ő tenni szokta úgy a leveleiben, mint szóbeli tanításában minden alkalommal. Az ethikusok és interpretátorok aztán elemezhetik és csoportosíthatják ezt a páli parainesist a saját vélekedésük szerint, mi azonban az alapszöveget értelmezzük, amint megvan írva.

ALAPSZÖVEG

12, 1. Annakokáért intelk titeket, atyámfiai, az Isten irgalmaságánál fogva: szánjátok oda a ti testeiteket az Istennek, élő, szent és kedves áldozatul, a ti értelmes istentiszteletekül; 2. és ne hasonlósuljatok ehhez a világhoz, hanem változzatok meg az elmétek megújulása által avégett, hogy megvizsgáljátok, mi az Istennek az akarata, a jó és kedves és tökéletes. 3. Mert a nékem adott kegyelemnél fogva mondom mindegyikötöknek, hogy senki se gondoljon önmagáról a kelletténél többet, hanem józanul gondolkozzék, amint az Isten kinek-kinek kiosztotta a hit mértékét. 4. Mert valamint egy testben sok tagunk van, de nem ugyanaz a teendője mindegyik tagnak: 5. azonképpen mi sokan egy test vagyunk Krisztusban, egyenként pedig egymásnak tagjai. 6. Mivel pedig a nekünk adott kegyelem szerint különböző kegyelmi ajándékaink vannak, akár profétálás, a hitnek szabálya szerint, 7. akár szolgálat, a szolgálásban, akár tanító, a tanításban; 8. akár intő, az intésben, az adakozó őszinteségben, az előljáró buzgósággal, a könnyörülő vidámsággal (teljesítse).

9. A szeretet őszinte legyen. Iszonyodjatok a rossztól, ragaszkodjatok a jóhoz. 10. Atyafiúi szeretettel egymás iránt gyöngédek, a kölcsönös megbecsülésben előzékenyek legyetek. 11. A jó igyekezetben ne restelkedjétek, lélekben buzgólkodjatok, az Úrnak

szolgáljatok; 12. a reménységben örvendezők, a megpróbáltatásban állhatatosok, a könyörgésben lankadatlanok legyetek; 13. a szentek szükségére adakozzatok, a vendégszeretetet gyakoroljátok.

14. Áldjátok azokat, akik titeket üldöznek, áldjátok és ne átkozzatok. 15. Örüljete az örülőkkel és sírjatek a sírókkal. 16. Egymás iránt ugyanazon indulattal legyetek, ne kevélykedjete, hanem az alázatosokhoz csatlakozzatek; ne képzeljete bölcsenek magatokat. 17. Rosszatek rosszal ne viszozzatek senkinek; amik jók, azokra legyen gondotok minden ember irányában. 18. Ha lehetséges, a ti részetekről, minden emberrel békességben éljete. 19. Magatokért bosszút ne álljatek szeretteim, hanem adjatek helyet a haragnak, mert meg van írva: Enyém a bosszúállás, én majd megfizete, mondja az Úr. 20. Azért, ha éhezike a te ellenséged, adj ennie, ha szomjúhozike, adj innia; mert ezt cselekedvén, eleven szentet gyűjtesz az Ő fejére. 21. Ne győzettessel le a gonosz-tól, sőt jóval győzd le a gonoszt.

Értelmezés.

1. 2. vers. A Krisztus örökérvényű áldozatával megváltott és a Szentlélek által Isten hasonlatosságára megújított keresztyén hívők azzal mutatják meg háládatosságukat az Isten iránt, hogy egész lényöket és életüket Néki szentelik és Őt magasztalják.

Annakóáért $\omega\upsilon$, amit az 1. rész 16. versétől kezdve a 11. rész 36. verséig egyfolytában kifejtettem és előtökbe is adtam, abból önként következik a mindennapi életre való alkalmazás. Ehhez képest tehát apostoli tisztem szerint, *intelek titeket, atyámfiái*, akik velem együtt ugyanazon mennyei Atyának a Krisztusban gyermekei és azonos hitnek vallói vagytok. *Az Isten irgalmasságánál fogva*, ami akarást, képességet és erőt ad nektek ahhoz, hogy odaszánjátok a ti testeiteket az Istennek, élő, szent és kedves áldozatul.

A többes számban használt, de Komáromi Cs. Gy. kivételével egyes számban fordított $\omega\kappa\tau\iota\sigma\mu\omicron\iota$ a héber רחמים jelentésével egyező, mindamellott görög észjárás, illetve bibliai vélekedés szerint többszörös és terjedelmes fogalmat jelző névszó, amellyel nevezetesen azt hangsúlyozza az apostol, hogy ő a mostani intelmeinek közlésekor Istennek arra a végetlen és mindeneken könyörülő irgalmasságára hivatkozik, amely hitbeli és erkölcsi szempontból különféle és számtalan megnyilvánulásokban — *διὰ* — jut kifejezésre. Magyarosan ilyenformán is lehetne mondani: „Az Isten szerelmére kérve kérlek titeket.“ Ennek az isteni szeretetnek a meggondolása indítsa a hívőket arra, hogy Isten iránt tartozó háládatosságukat egész életükkel megmutassák. A háládatos

életetek fő nyilvánulása pedig az, hogy *szánjátok oda a ti testeiteket az Istennek, élő szent és kedves áldozatul, a ti értelmes istentiszteletekél.*

Az *áldozat*, θυσία, voltaképpen az *áldozás*, mint vallási cselekmény, az ókori népek istentiszteletének legkiválóbb megnyilvánulása volt olyanformán, mintahogy azóta is minden szertartásos vallás istenimádási gyakorlatának középponti jelentőségű alkotórésze az *áldozás*. A hébereknél a mózesi harmadik könyv szerint, a jeruzsálemi templom elenyészéséig, égő (ólá), eledeli (minhá), hálaadó (selámim), bűnért (chattáth) és vétékért (ásám) való főbb, és más kevésbé jelentős áldozások voltak gyakorlatban. Ezek közül az apostol most a hálaadással áldozásra, mint az Isten dicsőítésére szentelt tiszta erkölcsi élet állandó megnyilvánulására figyelmeztet, vagyis arra inti a Krisztus engesztelő váltságshalála érdemében részesülő hívőket, hogy Isten ily nagy irgalmasságának meghálálásául teljesen és végképpen szánják el magukat a hozzájuk méltó erkölcsi, feddhetetlen életre. Παριστάναι az áldozati állapotok, tárgyak oltárrahelyezésének, illetve élőszemélyek Isten színe előtt való bemutatásának (Lk 2, 22) szokásos jelzése, ami azt fejezi ki, hogy amilyen készséges odaadással és ünnepélyes komolysággal mentek végbe a vallási áldozási szertartások, azon módon szánjátok el magatokat ti is, hogy erkölcsi életműködéseitek tevékenykedő szerveit, a ti testeiteket, az Isten országa szolgálatára és az Ő neve dicsőségére szenteljétek, azaz ajánljátok fel, adjátok oda áldozatul. Ez az erkölcsi áldozás ama régi élet szerint való ó ember megöklésében és az új ember megelevenedésében lesz nyilvánvalóvá, tudniillik, amikor a ti testeiteket áldozatul Istennek szentelitek, akkor szívből hátkódtok elkövetett bűneiteken és azokat hovatovább gyűlölitek és kerülitek, egyszersmind készséggel és szeretettel rászánjátok magatokat az Isten akarata szerint élésre, mint akik a halálból életre keltetek és a ti tagjaitokat igazság fegyvereiül az Isten országának szolgálatára mintegy csatasorba állítjátok (6, 13; Eféz 4, 22—24. Heid. K. 89. K.) Az ilyen áldozat *élő* — ζῶσα —, mert akik így áldoznak, azok noha holtak a bűnre nézve, de Istenre nézve élők a Jézus Krisztusban (6, 11); továbbá *szent* — ἅγια — azaz erkölcsileg feddhetetlen, tiszta és *kellemetes*, megnyerő — εὐάρεστος —, amely tetszésére van az Istennek. Legyen tehát a ti testetek a Szentlélek temploma (1 Kor 6, 19). Ehhez az intéshez fűzi az egész mondattal kapcsolatos eme magyarázó kiegészítést: *Ez legyen a ti értelmes istentiszteletek*, amely nem látványos, mesterkéltségekben, érthetetlen szertartásokban, hanem keresztyénhez méltó okos módon (1. Pét 2, 2), lélekben és igazságban nyilvánul meg (Ján 4, 24). Bárminemű áldozási cselekmény merő hiábavalóság, ha az áldozást teljesítő emberben nincs meg az értelmes, világos, tudatos istenismeret és a Krisztusban való józan, igaz hit.

2. vers. *συνασπασίζω* ige a középalakban ezt jelenti : valamely alakkal, alakulattal, közülettel összehasonlósulni, ahhoz irányulni, alkalmazkodni, vele összevegyülni. Ezzel egyenlő értelmű és csakis a *μετά* viszonyszóval megkülönböztetett jelentésű ige *μετα-μορφώω*, amelynek szenvedő alakja reflexive ezt jelenti : átalakulni, átváltozni, átformálódni. Ezt a fogalmi azonosságot találóan fejezi ki Pál a *μορφή* és *σχῆμα* névszók kapcsolatos használatával (Fil 2, 7), amihez hasonló nyelvi jelenséggel a régi görög íróknál szintén találkozunk. A mondat értelme ez : *Ne hasonlósuljatok ehhez a világhoz*, ne legyetek olyanok, mint amilyen és ne legyetek azok, mint ami ez a mai világ, ez a jelenlegi kor, amelyben az emberek csak földi, múlt érdekeket hajszolnak, feslett erkölcsűek és így tehát ti, az Istennek szánt testeiteket nem engedhetitek oda ennek a romlott világnak prédául. *Hanem — ἀλλά —* sőt inkább *változzatok meg az elmétek megújulása által*, azaz : érzelmeitek, gondolkodásotok, belső emberetek éppen úgy, mint külső, nyilvános életetek változzék meg, mégpedig olymódon, hogy erkölcsi tudatosságotok, lelkiismeretetek irányító elve és szerve, tudniillik az elmétek, értelmetek — *νοῦς* — a Szentlélek munkája következtében újuljon meg. Erre a megújulásra szükségetek van azért, mert csakis megújult, tisztalátású, világos elmével tudjátok megvizsgálni és megérteni az Isten akaratát. A hívőre nézve ugyanis nem a jelenlegi világ fonák, torzképe a tanulmányozásra, kutatásra, vagy éppen az utánzásra és követésre érdemes minta, vagy példa, vagy eszmény, hanem csakis *az Istennek az akaratát*, amelyet az apostol itt evvel a három tulajdonságnévvel jellemez : jó, kedves, tökéletes. Isten akaratát egyedül és szentül *jó*, mert végképpen mentes minden rossztól, gonosztól ; *kedves*, gyönyörűséges, amelynek megtartásában és teljesítésében gyönyörködik a tisztaszívú és ártatlan kezű hívő ; *tökéletes*, amelyben nincs semmi hiányosság, vagy kifogásolható elem, mert egyedül jó és szép és igaz. Azért imádkozunk naponként Istenhez, hogy adjon nekünk segedelmet arra, hogy saját akaratunkat megtagadhassuk és az Ő egyedül jó, gyönyörűséges és tökéletes akaratát minden ellenmondás nélkül készséges engedelmisséggel és örömmel teljesíthessük (Heid. káté 124).

Az Isten akaratával egyező keresztyéni élet alapelvének megvalósítása végett felmutatja most már az apostol a hívők előtt elsőben is az erkölcsi *jó* — *τὸ ἀγαθόν* — fogalmát és lényegét, csak-hogy azzal a korlátozással, miszerint a nagyszámú erkölcsi javak közül ezzel a gyülekezeti és társasági életben kiválóan szükséges szerénységre és szolgálatkésziségre inti levele olvasóit (3—8. vers).

3. vers. Az imént hangoztatott általános jellegű alapelv alkalmazásának indokául (*γὰρ*) szinte parancsolólag szól az apostol minden egyes hívőhöz ekképpen : *Mert a nekem adott kegyelemnél fogva mondom mindegyikőtöknek, hogy senki se gondoljon önmagáról*

a kelletténél többet, hanem józanul gondolkozzék, amint az Isten kinek-kinek kiosztotta a hit mértékét. Az Istentől nyert kegyelem alapján nyugvó meghatalmazás feljogosítja és kötelezi az apostolt arra, hogy hivatásához képest megmutassa a hívők erkölcsi magatartásának helyes útját és megismertesse velök azt az életszabályt, amelyet gyülekezeti és társadalmi viszonylatban erkölcsi törvénynek kell tartaniok. *Mondom mindegyikőtöknek,* kivétel nélkül, akármilyen foglalkozású, vagy képességű is valaki közöttetek, tartsa meg a szerénység és illendőség követelményét. Ezt Pál a keleti íróknál kedvelt paronomasia formájában, tudniillik oly módon szövegezte meg, hogy az alapgondolatot jelző $\varphi\rho\rho\rho\epsilon\upsilon\upsilon$ igéhez hasonló hangzású igék alkalmazásával hangsúlyozta intelmének jelentőségét. Így legalább minden adandó alkalommal eszökbe jut ez a szójátéknak látszó, de komoly tartalmú és szinte példabeszéd-szerű mondat. Az önmagáról való vélekedés, a maga értékével való foglalkozás — $\varphi\rho\rho\rho\epsilon\upsilon\upsilon$ — mindenkinek szabadságában lévő kötelessége — $\delta\epsilon\iota$ — ; de a kellő határon és mértéken — $\pi\alpha\rho' \delta$ — felül, vagy azon túl való igénylés, követelődzés, önteltség, a hyperphronein, kevélykedővé, gögössé, önhitté teszi az embert. A keresztyén hívő azonban ne legyen fennhéjázó, kérkedő, *ne gondoljon önmagáról többet a kelletténél,* felettébb sokat, hanem elfogulatlan helyes önismeret alapján *józanul gondolkozzék* maga felől. Ez a $\sigma\omega\varphi\rho\rho\epsilon\upsilon\upsilon$, a józan önértékelés, a tiszta látás. A szerény magaviselet rendszabálya az, hogy minden egye ember a szerint gondolkozzék és cselekedjék, *amint az Isten kinek-kinek kiosztotta a hit mértékét.* Nem a tehetség és teljesítőképeség az egyéni értékelés alapja, hanem *a hit mértéke* — $\mu\epsilon\tau\rho\nu\ \pi\iota\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma$ —, mert „a hit nemcsak oly bizonyos ismeret, amelynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az Ő igéjében nekünk kijelentett, hanem szívbeli bizodalom is, melyet a Szentlélek az evangéliom által munkál bennem“ (Heid. K. 21) : így tehát nem a saját akarásunk és erőnk, hanem a hit hozza létre az Isten és az ember között a kegyelem ajándékai-ban való részesülés tényét, a képességek kiosztását, közlését ; ami azt jelenti, hogy a hit által kegyelemből nyert lelki, erkölcsi adományok és testi képességek birtokában senki se bízta el magát, mert azok az ingyen nyert isteni adományok önértékelési, öndicsekedési indokul egyáltalában nem tekinthetők.

A 4. és 5. vers az előbbi intés indokolása. *Mert valamint egy testben sok tagunk van, de nem ugyanaz a teendője mindegyik tagnak : azonképpen mi sokan egy test vagyunk Krisztusban, egyenként pedig egymásnak tagjai.* Ezzel a hasonlatossági példával azt igazolja az apostol, hogy amiként a testünk tagjainak, azonos összeköttetésükben, külön-külön teendőjük van : akként a különféle kegyelmi ajándékok is különféleképpen érvényesítendők. A megfelelő hatáskör és a szem előtt tartandó korlátok áthágása elbizakodottságra, kevélykedésre vezet. Mi, hívők, sokan, annak az egy-

séges lelki közösségnek a tagjai vagyunk, amelynek élete a Krisztustól van, amely egy test a Krisztusban, amely testnek a feje Ő (Ef 1, 22 k., 4, 15. Kol 1, 18), aki nélkül élő lelki közösséget még elgondolni sem lehet. A Krisztus Lelke által egy test szerveiként összekapcsolt tagok csakis addig élnek, amíg igaz hit által szerves élő összeköttetésben maradnak a Fővel, Krisztussal. Mihelyest Őtöle elszakadnak, nyomban megszűnnek létezni. Ami pedig az egyes hívőnek az ő hívő társához való viszonyát illeti — τὸ δὲ καὶ εἰς — *egyenként egymásnak tagjai vagyunk*. Ez a ténymegállapítás azt jelenti, hogy a hívők gyülekezetének egyik tagja a másik tagnak kölcsönös és viszonos szolgálatára és megbecsülésére van kötelezve és így senki sem kérkedhetik másokkal szemben.

A 6—8. *versben* hét kegyelmi ajándékot sorol fel az apostol, azzal a bár határozottan ki nem fejezett, de egészen magától érthető intéssel, hogy minden egyes hívő, az Istentől reábízott talentomokkal rendeltetészerűleg sáfárkodjék.

Mivel pedig a nekünk adott kegyelem szerint különféle kegyelmi ajándékaink vannak, akár profétálás, a hitnek szabálya szerint, akár szolgálat, a szolgálásban, akár tanító, a tanításban, akár intő, az intésben, az adakozó őszinteségben, az előljáró buzgósággal, a könnyörülő vidámsággal (teljesítse).

A Krisztusban való közösségünkben és kölcsönösségi viszonyunkból többféle feladat hárul reánk, amelyeket mindegyikünknek józan belátással kell elvégezni az apostol által itt jelzett meghagyás szerint. Egy hívő sem mentes a sáfárkodással való számadás alól, mert külön-külön mindenik tagnak megvan a saját megbízatása. Ezt jelzi ἐξουσία, ami a tényleges birtokolás és az avval egybekötött tevékenység gondolatát hangsúlyozza. A *charismák* a hitélet ápolására és a közjó munkálására szolgáló különféle képességek, melyeket Isten a nekünk ajándékozott ingyen *kegyelme szerint* adományoz a végett, hogy azokat szent Lelke segedelmével a Krisztusban lévő egy test sok tagjainak javára fordítsuk és értékesítsük (1 Kor 12, 4 kk.).

A *profétálás* az apostol által más leveleiben (1 Kor 12, 28. Eféz 4, 11) szintén említett kegyelmi adományok sorrendje szerint az apostolság után következő és azzal kapcsolatos (Eféz 2, 20. 3, 5) tevékenység, ami abban nyilvánul, hogy a Szentlélek által megvilágosított és ihletett elméjű, hivatásos lelkipásztor, vagy írástudó exegeta, Istennek titokzatos akaratát és végzését a mi váltságunk felől, minden emberi korlátolt bölcselkedés nélkül, tisztán az ige szellemében föltárja, a hívők lelki épülésére és erkölcsi jobbulására hirdeti és vallja. Ez tehát kiválóan értékes charisma (1 Kor 14, 1), amelynek érvényesítésénél bölcs mérséklésre van szüksége a profétának. Erre való tekintetből mondja az apostol, hogy a *profétálás a hitnek szabálya szerint* — κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως — történjék; ami azt jelenti, hogy az ige

hirdetése, magyarázása, tanítása alkalmával irányadó és döntő szabály a személyes élő hit, fides qua creditur, vagyis a szívben-lélekben gyökerező ama szilárd bizodalom, amelyet a Szentlélek az ígé által munkál a hívőkben. Aki ily módon, azaz a hit analógiája szerint teljesíti a profétálási tiszte, az tartózkodik minden egyéni, szónoki, múltó hivalkodástól, hatáshajhászástól és csakis a gyülekezet épülésére, a hívő tagok javára, üdvére és Isten dicsőségére szólja az ígét. Aki a hit határvonalát átlépi, vagy azzal teljesen meg nem egyező módon tanít, az nem igazi proféta, hanem kép-mutató és hűtlen tévelygő.

A másik kegyelmi adomány a *diakonia*, ami a gyülekezet szervezeti igazgatására, főképpen a szegények, ügyefogyottak, árvák, elhagyatott özvegyek és aggok gondozására vonatkozó szeretetmunka hivatásos teljesítésében nyilvánul meg. Ezzel, az Isten kegyelméből eredő képességgel felruházott diakonusokat a gyülekezet alkalmazta a megfelelő munkára már az apostoli korban (ACs 6, 1 kk. Fil 1, 1; 1 Tim 3, 12) és ez az áldásos intézmény azóta szüntelenül fennáll és fejlődik. Akit ilyen szolgálattal bíz meg akár egyes gyülekezet, akár népesebb egyházi közösség, az jól gondolja meg, hogy sáfarkodásáról, tevékenykedéséről felelősséggel, számadással tartozik Isten és emberek előtt, tehát önzetlen hűséggel, tiszta lelkiismerettel, józan belátással kell forgolódnia a reabízott munkatéren. Az egyházi szolgálat nem világias úrhatnámság.

A profétálással rokonjellegű a tanítás és a szolgálathoz hasonló természetű az intés charismája; azután sorakozik az adakozás, az előljárás és könyörületesség készsége. A mondatszerkesztésnél azonban, az apostol a különféle képességek helyett, az azokkal sáfarkodó egyéneket említi fel harmadik személyben, amivel közvetlenebbül azt kívánja jelezni, hogy a tanítónak, az intőnek és a többi charismás atyafinak tiszte különösen és csakis az, amire az Istentől talentomot, képességet kapott, tehát a kötelessége teljesítésénél a kellő korlátokon belül maradjon. A *tanítást* az arra képes oktató a már megállapított és megismert hitgazságok tiszta, világos közlésével teljesítse, de oly módon, hogy működése a profétai és pásztori munkával teljes összhangban legyen. A tanítói tisztség egyébiránt már a Pál korában, a helyi szükség-lethez mérten, a pásztori hivatással is egybe volt kötve, habár lényegileg ettől különböző munkát jelentett, mert hiszen a tanító és a lelkipásztor külön-külön charismában részesül és így, noha a tisztök is különböző, mindamellet nem ellentétes, sőt össze-illő, egybehangzó tevékenység.

Az *intő* — ὁ παρακαλῶν — a szívhez szól és ezen keresztül hat az értelemre és akaratra. Ezt a tehetséget gyülekezeti összejöve-telek, vagy magános találkozások és társalgások alkalmával áldá-sosan és eredményesen lehet értékesíteni, lelki épülésre, vigasz-

talásul, feddőzésül, egyeseknek és a köznek javára. Főszempont legyen itt is a tapintatos, józan mérséklés, a bölcs belátás, mert e nélkül csak kár származik az intelemből.

Az *adakozó* — ὁ μεταδιδούς — a jótékonyság, gyámolítás, áldozatkészség charismájával megáldott hívő keresztyén, aki nem a közvagyon terhére, vagy mások megkárosításával, hanem önként, önzetlenül, a saját magából gyakorolja a szeretetadomány osztogatását. A nemes célokra történő adakozásoknak, úgyszintén a segítségre szoruló embertársaink támogatásának csakis akkor van erkölcsi értéke, ha *őszinte szívből* — ἐν ἀπλότητι —, érdektelenül, mellékes tekintetek és hírnévhajhászás nélkül teljesítjük a jótékonykodást.

Az *előljáró* — ὁ προϊστάμενος — a jelenleg említett gyülekezeti alkalmazású atyafiak sorrendje szerint sem nem a püspök, sem nem a presbiter, vagy diakonus; mert ha rájuk gondolt volna az apostol, akkor legalább is már a profétálók után megérintette volna az ő hivatásukat és kötelességeiket. Szerintem itt a gyülekezet kurátoráról, gondnokáról, illetve a templomgondnokról, az egyházfiról van szó. Ilyen munkások már az ősegyházban is voltak, akiknek az volt a teendőjük, hogy az egyházi vagyoni sáfarkodásban, a rájuk nézve megállapított megbízatás szerint, számadási kötelezettséggel résztvegyenek (v. ö. Ref. Egyh. Törv. I. tc. 42. §.), illetve az istentiszteleti rend fenntartásánál és segédkező munkák végzésénél buzgólkodjanak (53. §) — ἐν σπουδῇ —. Mivel ennek az eljárási szolgálatnak a teljesítésére csakis hű, megbízható, serény emberek alkalmazhatók, azért hangoztatja rájuk vonatkozólag az apostol a komoly igyekezetet, a szorgalmas dolgozást. Kurátor és egyházi csak érdemes, méltó, hívő egyháztag lehet.

A *könyörülő* — ὁ ἐλεῶν — nemes szívvel, irgalmas érzéssel, derült kedéllyel megáldott hívő, aki a szomorkodók, betegek, árvák vigasztalásában, fölkarolásában lelki megnyugvást talál. Az ilyen lelkületű keresztyén férfi és nő nem rideg, részvétlen közönnyel, hanem jóságos együttérzéssel látogatja meg a kesergő, bánkódó hittestvéreket és gyöngédséggel, vidám orcával buzgólkodik a könyörületeségre rászorult elhagyatottak körül.

A *szeretet nyilvánulásai* 9—16. v.

Minden kegyelmi adomány hatásában a szeretet napjának fénylő és melegítő sugarai észlelhetők és tapasztalhatók. A szeretetnek még a hit és reménység hatalmánál is nagyobb erejéről és áldásáról 1 Kor 13-ban zeng fenséges himnuszt az apostol és most, a jelenlegi intelmeinek sorozatában a második versbeli *εὐάρεστον* kifejtéséül, szintén a szeretet alapzatára építi föl erkölcsi tanítását, természetesen nem mai tudományos rendszerességgel, hanem az ő szokásos előterjesztési módja szerint olyanformán, hogy a gondolatainak élénk, gyorsütemű sorozatából az éppen alkalmazható tételeket beiktatja levele szövegébe.

9—10. vers. *A szeretet őszinte legyen. Iszonyodjatok a rossztól, ragaszkodjatok a jóhoz. Atyafiúi szeretettel egymás iránt gyöngédek, a kölcsönös megbecsülésben előzékenyek legyetek.*

A szeretet — ἀγάπη — az erkölcsi élet napja; világít, melegít, gyarapít, áldást áraszt az emberek között. Az egyetemes felebaráti szeretet törvénye szerint minden embertársunk iránt őszinteségre vagyunk kötelezve. A szeretet gyakorlásánál tehát kerülni kell a színes-mázos képmutatást, az álarc alatt rejtőzködő kétszínűséget és minden olyan hamis érzést, amely a szeretet nemes erényének tisztaságát behomályosíthatná. Itt az apostol a szeretet őszinteségének két ismertető jelét említi fel részeseülői alakban, de parancsoló jelentéssel, úgyhogy az eredeti szöveg két participiumos szava érté igével egészítendő ki. Az értelem ez: *A szeretet csakis akkor és abban az esetben őszinte, tiszta, önzetlen és igazi, ha végképpen irtózik minden rossztól és kerüli, gyűlöli még az árnyékát is bármely gonosz érzésnek vagy gondolatnak; viszont azonban tudatos meggyőződéssel és szent komolysággal állhatatosan ragaszkodik ahhoz, ami erkölcsileg jó.*

A *philadelphia* görög névszó a fi- és nőtestvérek, úgyszintén a keresztyén hívők kölcsönös szeretetét jelenti. Ebben a tekintetben — τῆ — egymás iránt kölcsönösen gyöngédek, szívélyesek — φιλόστεργοι — legyenek a hívők, mint egy nagy családnak tagjai. Az egyéni, társadalmi tisztességadás, megbecsülés, méltánylás pedig olyan erkölcsi követelmény, amelynek teljesítését — τῆ τιμῆ — kölcsönösen megvárhatják egymástól a tisztas, rendes, tisztaéletű keresztyének, sőt annak gyakorlásánál példaadással, előzékenységgel kell előljárniok — προηγούμενοι —.

11—12. vers. *A jó igyekezetben ne restelkedjete, lélekben buzgólkodjatok, az Úrnak szolgáljatok; a reménységben örvendezők; a megpróbáltatásban állhatatosak, a könyörgésben lankadatlanok legyetek.*

A keresztyéni élet virágzása és gyümölcsözése végett serénységgel, kedvvel buzgólkodjanak a gyülekezet tagjai, nem unalmasan, restelkedve — μὴ ἀκηροί —, immel-ámmal, hanem céltudatos hűséggel munkálják a felebarátaik javát. Lángoló hévvel, a Szentlélek által keblökben felgerjesztett buzgólkodással — τῷ πνεύματι ζέοντες —, lankadatlan készséggel siessenek jót tenni, amennyit bírnak.

A következő mondat az alexandriai és bizánci tekintélyes görög kéziratokban (Sin. ABD.), továbbá a közkézen forgó elismert szövegkiadásokban így hangzik: τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, az Úrnak szolgálók. A görög-latin szövegekben azonban κυρίῳ helyett καρῷ olvasható. Az erasmusi második kiadásból a καιρῷ olvasása nyomán Luther így fordította: „Schicket euch in die Zeit“, azonban Masznyik és Raffay κυρίῳ szerint: „Az Úrnak szolgálói, illetve szolgálók“. Még Komjáthynál „az idewnek zolgalok (engedwk)“ és

Sylvesternél Luther szerint: „az idoenek szolgalliatok“, de már Károli minden kiadásában „az Úrnak szolgáljatok“. Mivel már a τῷ καιρῷ δουλεύειν és a synonym görög szólásmódok, úgyszintén a latin *tempori servire* kifejezés a közhasználatban jó és rossz értelemben egyaránt gyakori volt, a régi szövegmásolók hibájából itt-ott az uncialis kodexekbe is becsúszott a ρω rövidítéssel írott καιρῷ, amely a világias gondolkozás keretébe beilleszthető értelmezésre alkalmas, azonban a Pál keresztyéni erkölcsi elveivel kevésbé összhangzó. Szerinte a hívőnek a bölcs életfolytatás végett a kellő időt és alkalmat minden áron föl kell ugyan használni (Eféz 5, 16), de nem kell az időnek szolgájává lenni. A változó vagy éppen veszedelmes kárhozatos korviszonyok közepett, mint szintén a zavartalan, békés időben, *az Úrnak szolgáljatok*. Ez a hivatásokatok.

A *reménység* itt az egykori, jövődöbeli dicsőségben leendő részesülésre vonatkozik, amikor majd az Isten örök étellel és idvességgel koronázza meg a kiválasztott hívőket ingyen kegyelemből. A hívő reménység vigasztaló ereje örvendezésre buzdítja a szívvel-lelket még a válságos és háborúságos körülmények közepett is, mert tudja, hogy amit hittel remél, az valóság lesz.

A szorongatás, nyomorúság, egyszóval a *megpróbáltatás* — θλίψις — elkerülhetetlen a földi életben. Boldognak mondható az a hívő, aki Jób példája szerint az élet minden viszontagsága közepett állhatatosan megmarad az igazság és élet útain.

A *könyörgés* — προσευχή — az Isten szent színe előtt töredelmes szívvel és hívő lélekkel teljesített imádkozás (v. ö. Heid. káté 146—118 K.). Amit Jézus Krisztus nevében kérünk a mennyei Atyától, az meglesz nekünk (Ján. 14, 13. 15, 7. 16, 23. 2 Kor 1, 20). A könyörgésben, mint az Isten iránt való háládatosságunk megbizonyításában és testi-lelki szükségjeink kielégítését kérő fohászkodásban ne lankadjunk meg soha.

13—14. vers. *A szentek szükségjeire adakoztatok, a vendégszeretetet gyakoroljátok. Áldjátok azokat, akik titeket üldöznek, áldjátok és ne átkoztatok.*

Szentek — ἅγιοι — viszonylagos értelemben a Krisztus által megváltott hívő keresztyének, mint egy és ugyanazon lelki közösségnek tagjai. Ha tehát egy hívő tag szenved, vagy szükségben, nyomorúságos helyzetben van: a hitsorsosok együttérzéssel, közös részvétellel — κοινωνοσύνη — buzgólkodjanak felkarolni az ilyen és általában igyekezzenek istápolni a szegényeket. A későbbi korú görög-latin szövegmásolatokban az eredeti χρείαις helyett μνηστεις olvasható, a mondat pedig latinul így hangzik: *memoriis sanctorum communicantes*. Nyilvánvaló, hogy a μνηστεις szóváltoztatást a latin kodexmások a vértanúk tiszteletére esztendőnként felújított emléknapi páli igazolhatása érdekében csúszatták be a szövegbe.

A közelebbi hívótársak mellett szeretettel gondoljanak az atyafiak az időnként náluk járó idegenekre, az egy vagy más ok miatt otthonukból kiutasított, számkivetett, átútazó vándorlókra, evangélistákra, ügyes-bajos szálláskeresőkre, akik alkalmilag rászorulnak a keresztyéni támogatásra. Az ilyenek iránt tanúsítsanak jótékonytságot, *gyakorolják a vendégszeretetet*, olybá tekintvén őket, mint szívesen látott és várva-várt vendégeket. Gyakran nehéz feladat ez, de mindenképpen magasztos, nemes cselekedet.

A keresztyén embernek még az ellenségei iránt is szeretettel kell viseltetni. Az apostolok ebbeli intelme emlékeztet Idvezítő Urunk előbb elhangzott és idejekorán közismert ígévé lett szavaira (Mt 5, 44. Lk 6, 28), amelyeket Pál emlékezetből idéz a pogányokból hívókká lett olvasók előtt.

15. vers. *Örüljete az örülőkkel és sirjatok a sírókkal*, azaz, a keresztyénnek az atyafiúi szeretetet mind a jó, kedvező és vidám, mind a rossz, mostoha és szomorú körülmények közepett gyakorolni kell. Az eredeti szöveg infinitivusai parancsoló jelentéssel azt hangsúlyozzák, hogy felebarátaink jóléte és öröme láttára ne gerjedjen fel bennünk az önzés, vagy irigység gonosz indulata, sőt inkább őszintén örvendezzünk, ha mások boldogulnak; viszont embertársaink siralmas helyzetét és nyomoruságát igyekezzünk igazi részvétellel eloszlatni és nekik készséggel segítségükre lenni.

16. vers. *Egymás iránt ugyanazon indulattal legyetek, ne kevélykedjete, hanem az alázatosokhoz csatlakozzatek; ne képzeljete bölcseknek magatokat*. Megannyi komoly és mindig időszerű apostoli parancsolat. τὸ ὀρθὸν ὁμοειν = egyenlő, egyforma, azonos érzülettel és gondolattal, szeretetteljes szándékkal viseltetni minden felebarátunk iránt (ἐξ) kölcsönösségi elv szerint, amint erre Idvezítőnk is tanított (Mt 7, 12). Ezzel ápoljuk a közbékességet és ilymódon mozdítjuk elő a közjó gyarapodását. Továbbá, óva int az apostol, hogy a fennhéjázó, törtető, pöffeszkedő hivalkodást, a hírnév, jøgtalan gazdagodás hajhászását — τὰ ὕψηλά — kerüljük, mert mindez kevélykedőkké tesz, ami pedig ellentétben van a keresztyéni lelkülettel. Ne így viselkedjete; *hanem* — ἄλλὰ — sőt inkább, az alázatos szívűekhez, az igénytelen, szerény életviszonyok között levő, egyszerű, józan észjárású embertársakhoz (— τοῖς ταπεινοῖς masculinum —), mint hozzátok hasonló, veletek egyenlő — ὄν — teremtményekhez vonzódjatek, tőlük ne húzódozzatek, ne idegenkedjete, hanem hozzájok csatlakozzatek, velők társalogjatek, amint hívókhöz illik. Őnmagatok felől — παρ' ἑαυτοῖς — ne vélekedjete oly balgán, mintha ti volnáte a világ bölcsei. Ne áltassatek magatokat azzal a dőre önhittséggel, hogy csupán csak nálatek van meg a belátás, okos megfigyelés és bírálás képessége, mert az ilyen oktalan és önző phronesis akadályozza a kölcsönös bizalom és rokonszenv nyilvánulását és igazságtalanokká, sőt bosszúállókká tenne titeket.

A 17—21. versben, a második versbeli *τέλειον* fogalmi tartalmának — habár csakis körvonalazott felmutatásaként — az ellenségeink iránt tartozó kötelességekről szól. Itt éri el a szeretet a legeszményibb megnyilatkozást, ami már szinte a tökéletességgel határos. A szöveg szerint nem egyedül a hitetlen és gonosz emberek ellenséges és gyűlölködő viselkedésével, hanem közvetlenebbül a keresztyén gyülekezetek és társadalmi szervezetek kebelében is fel-felburjánzó szeretetlenséggel és ádáz rosszindulattal szemben tanusítandó helyes magatartás főbb kivánalmait hangoztatja az apostol. Mert kívül harc, belül félelem a hívő élete igen gyakran, úgyhogy állandóan rászorul a kinyilatkoztatott íge útmutatására.

17—19. vers. *Rosszat rosszal ne viszonzozzatok senkinek; amik jók, azokra legyen gondotok minden ember irányában. Ha lehetséges, a ti részletekről, minden emberrel békességben éljétek. Magatokért bosszút ne álljatok szeretteim, hanem adjatok helyet a haragnak, mert megvan írva: Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek, mondja az Úr.*

A pogányok erkölcsi vélekedése szerint erény volt az, ha a sértett fél megbosszulta magát. A farizeusi morál szemért szemet, fogért fogat követelt (Mt 5, 38), és bár hirdette a felebaráti szeretetet, mindamellett az ellenség gyűlölését gyakorolta (5, 43). Mily fenséges ezzel ellentétben Idezítónk tanítása, hogy ellenségeinket szeressük és imádkozzunk azokért, akik minket üldöznek (5, 44); továbbá az apostol itteni intése, hogy egyáltalában senkinek se viszonzozzuk rosszal az ellenünk elkövetett gonosz cselekedetét, sőt inkább minden ember iránt, illetve mindenkinek szeme láttára — *ἐνώπιον* — arról tegyünk bizonyosságot, hogy életünkkel és cselekedeteinkkel mindig csak arra gondolunk, ami jó, szép, igaz és Isten előtt kedves, az embereknek pedig hasznos és áldásos.

Ha lehetséges — *εἰ δυνατόν* — azt fejezi ki, hogy a békességben élés valamely gátló ok, vagy elháríthatatlan körülmény miatt lehetetlenné válhatik. Ezt mutatja a tapasztalat. Ha ugyanis az igazságról, becsületről, kötelességről van szó: sokan gyakorta háborognak és kerülnek, sőt megvetik a békesség útját. Ilyenkor ti, hívők, amennyire tőletek függ, vagy a ti viselkedésetek fordul meg a dolog — *τὸ ἐξ ὑμῶν* —, törekedjétek a békességre, még ha a ti ellenséges indulatú embertársatok megghiúsítani akarná is jó szándékotokat.

Szeretett atyafiak, akikhez a bizodalom és tiszta érzés szálai fűznek, kérlek titeket arra a nagy önmegtagadást és eszményi szeretetet feltételező elszánásra, hogy *ne legyetek bosszúállók*, ne toroljátok meg a rajtatok, vagy ellenetek, károtokra és veszélyetekre elkövetett gonosztságot, bántalmat, sérelmet, *hanem adjatok helyet a haragnak*, azaz: önbíráskodással, bosszút lihegő megtorlás-

sal ne előzzék meg az Isten bünt büntető haragjának végzését, amely előbb-utóbb, a maga idejében és az alig sejtett alkalommal, de bizonyosan érvényesül, hatályossá lesz, mert meg van írva (5 Móz 32, 35), hogy a büntető jogszolgáltatás és ítélkezés végső legfőbb megnyilvánulása Istentől származik (v. ö. Zsid 10, 30).

2 0—2 1. v e r s. *Azért, ha éhezik a te ellenséged, adj ennie, ha szomjuhozik, adj innia; mert ezt cselekedvén, eleven szemet gyűjtesz az ő fejére. Ne győzöttessél le a gonosztól, sőt jóval győzd le a gonoszt.*

Az ősi (Sin. ABP.) kodexek ἀλλὰ ἐάν szavai helyett későbbi kéziratok (DFG.) másolói csakis ἐάν, majd a recepta lectio ἐάν οὖν szavakat rögzítettek meg. Bármelyik olvasás szerint ugyanaz az apostol intelmének tartalma, amennyiben az előző gondolatcsoport összefoglalatából következtetve — ἀλλὰ — arra inti a hívőket, hogy alkalomadtán, még az ellenség iránt is résztvevő, együttérző jóindulatot tanúsítsanak és általában azt cselekedjék, ami jó. Azt a példabeszédszerű képileges szólásmódot, hogy „eleven szemet, azaz izzó parazsat gyűjtesz az ő fejére“, Példabeszédek 25, 21—22-ből a LXX szerint alkalmazza az apostol, abban az értelemben, hogy az ellenség iránt tanúsított jótekonyság felejt-hetetlenül üdvös hatású marad, mert oly fájó érzést, megbánást idéz elő, amely kiperzseli az ellenségben dúló rosszakaratot. Az ellenségünk nem bírja elfeledni, hogy jót tettünk és teszünk vele.

A 19. és 20. versben hangoztatott intések együttes alapgondolatát így fejezi ki az apostol: „Ne győzöttessél le a gonosztól, sőt jóval győzd le a gonoszt.“ Azaz, légy erős, állhatatos és bátor, hogy az ellenséged vagy ellenfeled részéről irántad elkövetett gonosz cselekedet téged megtorlásra, bosszúállásra, önbíráskodásra el ne ragadjon, fel ne bősziítsen, rá ne bírjon; sőt inkább a szeretet lelkével, erejével és gyakorlásával oszlasd el, győzd le a gonoszt. Meglásd, végtére a szeretet diadalmaskodik az erkölcsi világban.

D. Erdős József.

**Az „Újszövetségi Füzetek“
eddig megjelent számainak tartalma:**

1. füzet. *Az újszövetség magyar fordításai a reformáció óta. — Az újszövetség fordításának alapelvei példákkal. — Ecsedi A., A legnagyobb apostol (könyvismertetés). Ára 50 fillér.*
2. füzet. *Néhány megjegyzés az új Károli-revizio próbafüzetére. — Alázatosság. — Nyitjanak meg a szemek. Ára 40 fillér.*
3. füzet. *Erdős József, Pál apostol római levele nyolcadik részének értelmezése. — Erdős Károly, Miképpen állhat meg a Máté 24:34 verse? — Lic. Dr. Karner K., Máté evangéliuma (könyvismertetés). Ára 50 fillér.*
4. füzet. *Komjáthy Benedek zárójelei és synonymjai. Ára 40 fillér.*
5. füzet. *Erdős József, Pál apostol római levele 9—11. részének értelmezése. Ára 1 pengő.*
6. füzet. *Erdős Károly, Átdolgozás vagy revízió. — Orosz Árpád, A Jelenések könyve 38-as revíziójának bírálata. Ára 80 fillér.*
7. füzet. *Az alít ige az újszövetség Károli- és Káldi-féle fordításában. Ára 40 fillér.*
8. füzet. *Az első teljes magyar nyelvű újtestamentum. — Karner K., Pál apostol levele a Rómabeliekhez (könyvismertetés).*

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR

13245 /1958